

Заключительный этап олимпиады школьников РС(Я)

По долганскому языку и литературе

1. Как называется первый сборник Огдо Аксеновой ?
2. Как зовут известного фольклориста , который выпустил монографию «Долганское олонхо»?
3. **Напишите,какая семья (укажите фамилии) относится к какому роду Анабарских долган.**
Ханаластар –
Сэдэмилэр –
Арыйааттар –
Бараахтар –
Киристийээннэр –
Хатыгыттар –
Дулгааннар –
4. Соотнесите долганские и русские имена.
1) Маача а) Мария
2) Оноочо б) Евдокия
3) Мыкаа с) Евдоким
4) Огдуо d) Ануфрий
5) Дьогдоо е) Михаил
5. В каком году вышел первый букварь на долганском языке?

Какие предметы быта используют оленеводы? Из рисунка перечисли.

6. Напишите перевод слов :
Алха, алка –
Дирэ –
Чохоо –
Китиэмэ –
Матаха –
Өлдүүн –
7. Переведите стихотворение Огдо Аксеновой на русский язык.

Һобуой Һуорганнар
Эһиллэн иһэллэр.
Күһүнү Һугуттар
Нэлэйэ Һыталлар.

Чыычаактар үөрэннэр
Ирбэнэ Һылдьаллар.
Кыракый оҕолор
Һугунтан топпоттор.

Аһьяктар, Һыһаактар
Бүгдии буоллулар.
Кыһыллар — күөктэр,
Күөктэр — кыһыллар.

Көрүң — дьэ, чыычаактар
Биһиллибэтэктэр.
Оҕолор күлсэллэр,
Тиэрэ каньыһаллар.

8. Прочитайте отрывок из стихотворения Огдо Аксеновой «Бэсэлээ буквалар» и на примере данного отрывка напишите четверостишие про букву А на долганском языке.

*Эбэ диэгиттэн “Э”
Этэрбэстээк тагыста
Эбэни карбаабыт,
Ньылбычы илийбит,
- Ө буква балтытабын,
Эн минигин таайбаккын?
Кыһыны каарынан,
Һайыны һамырынан
Бэҕэһээ этиннэ эттэрдим,
Ол иһин элтэркэй буоллум,
Араччы эһиэкэ тийдим.*

9. Прочитайте отрывок из долганской сказки “Уол ого туһунан былыргы өс” и выявите отличия долганского языка от смежного с ним якутского языка. Ответ оформите в виде таблицы:

Отличия долганского и якутского языков в звуках	(3 примера из текста)
Отличия долганского и якутского языков в употреблении слов (значений слов)	(3 примера из текста)
Отличия долганского и якутского языков в построении	(3 примера из текста)

словосочетания, предложения, порядке слов словосочетании, предложении	в в
---	--------

Карана кынын чыскаан тымныылар турбуттар, иттэ барыта кам тогон, камнаабат буолбут. Каарынан тибиллибит ураһа дьизттэн арыычча уот буруота таксар. Бу дьизэгэ эдэр дьон комуллан баран кырдыгас огонньор өһүн иилли олорбут:

- Былыр-былыр олорбуттар дьаданы огонньордоок эмээксин. Айыы даа аһыыр аһа һуоктар. Бу дьыл биир даа кыыл көстүбэт, бөрө ирэ һуола муорага. Күөллэр эмиэ биир даа балыга һуок буолбуттар.

Дьактара ыаракан, һубу ого төрүөктээк. Түүннээк-күнү ытанар – кайдак огобун ииттиэм, аһатыам диэн.

Һотору ол уол ого төрөөбүт, онтуларыттан өр үөрбэтэктэр. Тугунан даа аһатыактарын бэрт. Оччого һүбэлэммиттэр: оголоро атын кэргэннэ иитилиэгин, һана кэргэн булунуогун. һаһыл оголорун эмэктээк төһүргэскэ уурбуттар, онтон эбэ кытылыгар иллэн баран, ууннан уһаарбыттар.

Ответы

1. «Бараксан» 2 балла
2. Ефремов Прокопий Елисеевич 2 балла
3. Ханаластар – Винокуровы
Сэдэмилэр – Туприны
Арыһааттар – Арыяновы
Бараахтар – Спиридоновы
Киристийээннэр – Поповы
Хатыгыттар – Андросовы
Дулгааннар – Кылтасовы, Акакиевы 7 баллов
4. 1) Маача а) Мария
2) Оноочо б) Ануфрий
3) Мыкаа в) Михаил
4) Огдуо г) Евдокия
5) Дьогдоо д) Евдоким 5 баллов
5. Курэй, һырга , өтүү, лаампы, таба бастыната, ньуогу, аһаан быа, лаампы сотото, сэтии, маамыкта. 10 баллов
6. Алха, алка – молоток
Дирэ – большой камень, округлый для дробления костей
Чохоо – чашка
Китиэмэ – сухое ровное место
Матаха – сумка из оленьей ровдуги

7. Накрывает снежным покрывалом.

Ягоды лежат ковром —
 Насладись, мой друг, добром.
 Птички с радостью клюют
 Ягод сочное зерно.
 Находя их, малыши
 Уплетают от души.
 Рты и щечки у ребят
 Все от ягоды рябят —
 Синие от голубики
 Огневые от брусники.
 А вот птичка клювик свой
 Не измазала совсем.
 Весело ребятам всем,
 Мчатся вдаль они гурьбой.

Максимум- 5 баллов

8. Максимум – 10 баллов.

9. Максимум 9 баллов

Отличия долганского и якутского языков в звуках	Карана – харана, чыскаан – чысхаан, камнаабат - хамнаабат
Отличия долганского и якутского языков в употреблении слов (значений слов)	Өс – в долг.яз. сказание, в якт.яз. – слово, речь Муора – в долг.яз. тундра, в якт.яз – море Һүбэлэммиттэр – в долг.яз. посоветовались, в якт.яз. “у них есть совет” Туогунаан даа аһатыактарын бэрт – в долг.яз. нечем кормить Һаһыл ого – в долг.яз. новорожденный, в якт.яз - эһээхий
Отличия долганского и якутского языков в построении предложения, словосочетания, в порядке слов в словосочетании, в предложении	Айыы даа аһыыр аһа һуоктар. Берэ ирэ һуола муорага.Түүннээк-күнү ытанар – кайдак огобун ииттиэм, аһатыам диэн. Оччого һүбэлэммиттэр: оголоро атын кэргэннэ иитиллиэгин, һана кэргэн булунуогун.

Максимум по всем заданиям – 56 б.